

How Nature Works: Rethinking Labor on a Troubled Planet, ur. Sarah Besky in Alex Blanchette

1.19 Recenzija

DOI 10.4312/svetovi.1.1.146-147

Jernej Trebežnik

Antropologi, ki želimo rahljati kapitalistični koncept dela, se običajno opremo na geografsko in zgodovinsko raznolikost ljudstev po svetu. Kot nakaže zbornik *How Nature Works: Rethinking Labor on a Troubled Planet* (University of New Mexico Press, 2019, Sarah Besky in Alex Blanchette, ur.), pa je morda smiselno v času ekološke krize in razmaha posthumanistične teorije stopiti še korak dlje. Avtorji namreč razpirajo vrsto načinov, na katere se človeško delo prepleta z delom drugih živih bitij in na katere so torej živali, bakterije ali pa glive vsaj posredno vključene v kapitalistični sistem proizvodnje. Na ta način zbornik spretno nagovarja trenutek »ekonomske in ekološke prekarnosti«, saj se po eni strani vklaplja v kontekst aktualnih razmislekov o večvrstni družbi in podnebni krizi, po drugi pa ponuja nekatere uporabne sveže iztočnice antropološkemu preučevanju dela.

Večina prispevkov k orisanim vprašanjem vsaj implicitno še vedno pristopa skozi marksistično teorijo, vendar s svojim prikazovanjem družbene komponente živalskega dela oziroma s preseganjem delitve med člo-

veškim in nečloveškim delom, med objekti in subjekti ter med naravo in kulturo hkrati tudi že išče sveže miselne iztočnice. Pri tem se za uporaben nastavek pogosto izkaže sodobna feministična misel, denimo teorije sociologinje Kathi Weeks, pri katerih cilj ni več zgolj širitev koncepta dela onkraj doslej uveljavljenih dejavnosti in sfer, ampak že preseganje dojemanja dela kot merila posameznikove vrednosti. To miselnost tokrat morda najbolj uteleša zaključni, nihilistični etnografski esej o kravah, ki nočejo več dajati mleka, kar se lepo vključuje v dolgo linijo antiproduktivističnih teorij in tudi že v novi val poznokapitalističnega upiranja delu.

K poanti živalskega dela v zborniku sicer morda najlažje pristopimo skozi prispevek Alexa Nadinga, etnografijo kalifornijskih čebelarjev in čebel, ki so prepleteni v jasnem delovnem razmerju z natančno predvidenim družbeno nujnim delovnim časom in delovnim ritmom. Delo je pri čebelah od nekdaj vezano na sodelovanje velikih skupnosti, hkrati pa pri sodobnem delu čebel (delavk) prihaja tudi do (ekonomskih) migracij in do specializacije, saj je proizvodnja

medu vse bolj ločena od opravevanja. V lovu za presežno vrednostjo čebelarji s kemikalijami in proteini nenazadnje tudi že narčno spreminjajo delavska (čebelja) telesa, motiv utrujanja oziroma trošenja narave pa nasploh predstavlja eno zbornikovih rdečih niti. V to smer denimo kaže tudi etnografija Alexa Blanchetta z ameriške svinjske farme, kjer delavci svinje umetno oplodujejo, da intenzivirajo njihov delovni čas. Svinje pri tem niso le delavke, ampak so »razveščinjen« do te mere, da same postajajo delo, saj morajo njihove osnovne življenjske funkcije podpirati ljudje. Klasični antropologiji dela pa se v smislu preučevanja načinov preživljanja še bolj približa Juno Salazar Parreñas z bogato etnografijo rehabilitacijskega rezervata orangutanov na Borneu, kjer oskrbniki opice naučijo nabirati hrano, ki jo za njih vsak dan znova tudi sami nastavijo, kar izriše tesen preplet človeškega in živalskega (mezdnege) dela.

Spet druga poglavja delo narave slikajo v malo bolj abstraktnem smislu. V prispevku Johna Hartigana gre denimo za »kulturno analizo mikrobnege sveta« oziroma za vpogled v družbeno (so)delovanje in celo v organsko solidarnost bakterij, ki so se sposobne skupinsko premikati precej hitreje kot posamično. Deseto poglavje pa nas popelje v svet nabiranja gob vrste matsutake, ki s svojim posebnim ritmom rasti človeka pritegnejo globlje v svet narave, pri čemer avtorica Shiho Satsuka slednjo opredeli kot »večvrstno multitudo«, torej kolektivnost, ki še ne implicira enotnosti. Pri orisovanju medvrstnega usklajevanja časovnih ritmov se avtorica tu spretno nasloni na Lefebvрово »ritemanalizo« in tudi na nedavno odmevno raziskavo antropologinje Anne Tsing o »gobi na koncu sveta«, s poanto o razno-

vrstnosti narave in svetov samih pa je ena tistih, ki zbornik usmerijo še po sledeh t. i. ontološkega obrata, predvsem misli Viveiro-sa de Castra.

Ob branju nekaterih prispevkov se lahko sicer občasnó zdi, da »nečloveška bitja« še vedno ostajajo objekti in da tvornost črpajo predvsem od ljudi. Poleg tega so avtorji (razen dveh) morda zamudili priložnost, da bi delo živali koncipirali v smislu širše (teorije) prakse in se naslonili na misel Hannah Arendt ali pa Pierra Bourdieuja. Pričakovali bi nenazadnje tudi več navezav na zgodnje neoevolucionistične raziskave prilagoditev na okolje in izračune družbene porabe energije. Pravkar naštetí pomisleki pa naj se ne berejo kot negativne kritike prispevkov, temveč, prav obratno, kot ponazoritev njihove uporabnosti za nadaljnje razmišljanje in raziskovanje o življenju in delu okrog nas.

